ACTIVITĂȚILE EXTRAȘCOLARE – PRILEJ DE ACTIVIZARE ȘI DE DEZVOLTARE A CREATIVITĂȚII ELEVILOR CU CERINȚE EDUCAȚIONALE SPECIALE

(în baza activității Centrului Republican pentru Copii și Tineret ARTICO)

Galina COJOCARU,
metodistă în învățământul general, grad didactic I,
Centrul Republican pentru Copii și Tineret „ARTICO”,
mun. Chișinău, Republica Moldova
E-mail: galina.cojocaru@artico.md

Rezumat*: În articol este prezentată activitatea Centrului ARTICO de implicare a copiilor cu nevoi educaşionale speciale în activităţi artistice şi estetice, atât pentru îmbunătățirea abilităţilor lor, cât şi pentru rezolvarea unor probleme sociale. Copiii au şansa de a-şi pune în valoare calităţile, de a demonstra pasiunea pentru muzică, poezie, culori, de a acumula informaţii, de a se socializa şi de a-și face noi prieteni.*

Cuvinte - cheie: *activități extrașcolare, cerințe educaşionale speciale, creativitate*

EXTRA-SCHOOL ACTIVITIES - OPPORTUNITY TO ACTIVATE AND DEVELOP THE CREATIVITY OF STUDENTS WITH SPECIAL EDUCATIONAL REQUIREMENTS

(based on the activity of the Republican Center for Children and Youth ARTICO)

Summary: *The article presents the activity of the ARTICO Center involving children with special educational needs in artistic and aesthetic activities, both to improve their skills and to solve some social problems. Children have the chance to highlight their qualities, to demonstrate their passion for music, poetry, colors, to accumulate information, to socialize and make new friends.*

Keywords: *extracurricular activities, special educational requirements, creativity*

În procesul educațional, echipa *ARTICO* se conduce de spusele lui Goethe *„Tratează oamenii după cum și-ar dori ei să fie și îi vei ajuta să devină ceea ce ei sunt capabili să fie”.*

Într-o societate „egocentristă”, omul uită că trăieşte în comuniune cu alţi semeni şi că alături de el se află cei care au nevoie de înţelegerea şi de sprijinul lui. Astăzi, mai mult ca oricând, trebuie să învăţăm a ne accepta, *să învăţăm a respecta*

principiile democraţiei autentice, pentru că numai astfel vom reuşi să coexistăm într-o societate democratică europeană, într-o societate incluzivă. E foarte important a oferi copiilor, indiferent din ce mediu provin (social, cultural, etnic, cu dizabilităţi sau nu), posibilitatea de a--şi descoperi şi de a-şi dezvolta diferite talente, priceperi, deprinderi.

Activitatea Centrului *ARTICO* vizează spiritul de toleranţă faţă de copiii cu CES şi integrarea/incluziunea acestora în învăţământul general şi în societate. Ideea principală este implicarea copiilor în activităţi artistice şi estetice, atât pentru îmbunătăţirea abilităţilor lor, cât şi pentru rezolvarea unor probleme sociale. Copilul are şansa de a-şi pune în valoare calităţile, de a demonstra pasiunea pentru muzică, poezie, culori, de a acumula informaţii, de a se socializa şi de a-și face noi prieteni.

În așa mod, cadrele didactice contribuie la reducerea marginalizării copiilor cu CES, cu dificultăţi de învăţare, precum şi la schimbarea mentalităţii şi a atitudinii copiilor, a personalului didactic și a intregii comunităţii sociale faţă de aceştia.

Nu trebuie să uităm de importanța învățării de adaptare la viitoarele cerințe sociale. *Maria Montessori,* medic italian și educator, cunoscută pentru filozofia educației care îi poartă numele, spunea: *„Să nu-i educăm pe copiii noştri pentru lumea de azi. Această lume nu va mai exista când ei vor fi mari şi nimic nu ne permite să ştim cum va fi lumea lor. Atunci să-i învăţăm să se adapteze.”*

Climatul caracterizat prin deschidere, asigurarea libertăţii de exprimare, încurajarea şi promovarea efortului creativ, anturajul psihosocial în care copiii cu dizabilităţi îşi desfăşoară activităţile constituie aspectul decisiv al dezvoltării creativităţii.

Îndiferent de vârstă, activităţile creative sunt atractive și facilitează acumularea de cunoştinţe, dezvoltă spiritul practic, manualitatea, oferindu-i fiecărui copil cu CES posibilitatea să realizeze mai uşor principalul obiectiv - pregătirea pentru viaţă.

Creativitatea poate fi îmbunătăţită prin anumite metode şi tehnici de învăţare folosite de profesori, şi anume prin *interes.* Un mediu stresant sau amenințător reduce semnificativ capacitatea de concentrare a atenției, din cauza reacțiilor fiziologice și emoționale, declanșate de teamă. De aceea personalul didactic, în timpul activităților, asigură un climat favorabil, printr-un comportament deschis, prietenos, tratându-l cu aceeași atitudine pe fiecare copil.

În procesul activității cu copiii cu CES este important:

- a-l numi pe copil cu prenumele său (Elena, Petru, Ion etc.);
- a-l saluta când vine și când pleacă;
- a expune sarcinile prin propoziții sau fraze scurte și clare;
- a vorbi cu voce calmă;
- a acorda atenție stării de spirit a copilului. Este important, de exemplu, modul în care el intră în sală - cu zâmbet sau e trist;
- a menține, în timpul comunicării, contactul vizual;
- în cazul în care copilul are o dispoziție proastă, e necesar a vorbi cu el despre subiectul lui preferat, bunăoară, despre pisici;
- a ține cont de interesele copilului. E bine a ști ce îi place: o perioadă concretă a anului, o anumită culoare, o plantă, un animal etc.
- a acorda preferință acelor materiale cu care copiilor le este mai ușor sau mai interesant să lucreze; - a include în procesul de învățare momente de joc;
- a-l implica pe copil în efectuarea sarcinii în grup, cu colegii (în funcție de dorința lui);
- a-l încuraja, a-l lăuda, pentru a-i menține motivația;
- a i se spune, pentru ca copilul să fie interesat și motivat, că prezența lui la următoarea activitate este foarte importantă, că va fi ceva nou și captivant;
- a ține o legătură strânsă cu părinții copiilor.

Folosind aceste metode, cadrele didactice au observat îmbunătățirea stării psihoemoționale a copiilor cu CES, care deja pe parcursul mai multor ani frecventează cu plăcere cercurile din cadrul ARTICO.

Abilitățile reduse de conversație, lipsa inițierii jocurilor de grup, a implicării unora dintre copii în jocuri de competiție sunt îmbunătățite prin activitatea de modelare în materiale, precum plastilina, lutul, hârtia, aluatul etc.

Imaginea 1. *Activități de modelare*

Modelajul în lut este o modalitate prin care copilul își spune povestea despre sine, atât prin figurinele create, cât și prin cuvintele ce acompaniază activitatea de modelaj. Ei prezintă/descriu creația lor, își împărtășesc cu ceilalți emoțiile pe care le-au trăit în timpul lucrului la propria creație. Prin modelaj, copiii au posibilitatea de a se autocunoaște, de a se autodezvolta, acesta fiind și un mijloc de comunicare și de intrare în relație cu alte persoane, prin utilizarea lutului ca subiect comun în grup.

Imaginea 2. *Activități în grup*

Dacă e să vorbim de domeniul muzicii, atunci aș menționa că beneficiile muzicii au fost recunoscute din antichitate. Încă Hippocrates, părintele medicinii, cânta pentru pacienții săi cu probleme psihice, iar Aristotel descria muzica ca pe o forță care purifică sentimentele. Muzica este limbajul sufletului..., prin care toți copiii învață un nou mod de exprimare. Nu degeaba H. C. Andersen spunea că muzica vorbește în cazurile în care cuvintele nu au puterea de a o face.

În Centrul *ARTICO*, la cercurile muzicale, copiii cu CES sunt integrați în grupurile generale. Aceștia execută sarcinile propuse în limita posibilităților lor. Împreună își dezvoltă capacitățile muzicale și personalitatea, participă la evoluările lor publice.

Imaginea 3. *Activități extrașcolare în domeniul Arte*

Cât despre domeniul tehnologiilor informaționale, aș vrea să menționez că în *cercul Junior IT* avem un copil cu CES. Acesta are probleme legate de orientarea în spațiu, de concentrarea atenției, totodată, este un copil capabil, foarte pasionat de tot ce ține de TIC. Fiindcă are un grad scăzut de concentrare la activități, el necesită o atenție mai mare din partea profesorului, pentru a realiza sarcinile primite. Și dacă nu-i place sarcina dată, refuză să o efectueze. Pentru a-l cointeresa, i se propun sarcini ce se referă la personajele lui predilecte din filmele cu desene animate. De exemplu, la crearea site-ului, are ca sarcină nu doar să creeze site-ul cu următoarele funcționalități, dar care ar include video, foto cu desenele animate preferate etc. Un ajutor mare îl are mama copilului, care vine să ne povestească despre interesele, desenele animate, filmele lui preferate.

Progresul acestuia este uimitor: dacă la început nu voia să stea nici 5 minute la activitate, se ridica și dorea să plece, acum stă până la sfârșit, vine cu plăcere și cu drag le prezintă părinților proiectele sale.

La *Cercul de robotică* avem un copil autist. În acest cerc, este un număr mai redus de copii, activitatea se desfășoară în echipe sau de sine stătător, cu sarcini individuale. Cadrul didactic a reușit să-i consolideze pe copii și datorită grupului prietenos, copilul autist se simte bine, chiar dacă la început stătea singur și se ferea de toți, acum el interacționează în grup. Copilul nu s-a simțit niciodată că nu e la același nivel cu ceilalți, deoarece realizează sarcini mici, conform abilităților sale.

Centrul *ARTICO,* în afară de desfășurarea activităților în cercuri pe interese, organizează și desfășoară diverse proiecte educaționale, cu implicarea copiilor/tinerilor cu CES. În acest context, aș menționa proiectul Competiții sportive „Posibilități egale”, la care au participat împreună copiii și tinerii cu necesități speciale din mun. Chișinău, reprezentanții societății civile, ai administrației publice centrale, angajații și beneficiarii Centrului. Am organizat competiții la diferite genuri de sport, precum baschet, joc de dame, tenis de masă.

***Imaginea 4**. Activități extrașcolare inclusive în domeniul Sport, Turism și Agrement*

Toți participanții au rămas satisfăcuți, trăind clipe de emoții pozitive, manifestând dorința de a mai participa.

Drept continuitate, una dintre participante la proiectul *Posibilități egale* s-a implicat în calitate de moderator al evenimentului organizat cu prilejul Zilei Internaționale a persoanelor cu dizabilități.

Apoi, am întâlnit-o ca lider al unei echipe la Campionatul de jocuri intelectuale „Sub cușma lui Guguță". Surprinzător e faptul că anume această echipă a devenit câștigătoarea celei dintâi ediții a Campionatului.

***Imaginea 5.** Imagini de la Campionatul de jocuri intelectuale „Sub cușma lui Guguță"*

Acest exemplu elocvent ne demonstrează importanța activităților destinate copiilor/tinerilor cu CES, pentru a le întări încrederea în propriile forțe, pentru a sprijini aspirațiile și competențele lor, inclusiv cele de leadership. Ei pot ajunge, chiar trebuie să devină și lideri, și reprezentanți ai opiniei, bunăoară, ai opiniei elevilor din instituțiile de învățământ, unde își fac studiile. Drept exemplu este participarea în CNE – structură consultativă în domeniul învățământului pe lângă MEC.

O lecție de toleranță și de acceptare ne dau nouă copiii și în proiectul „Clubul de vacanță- Academia TA”, unde anual participă copii cu CES de diferit ordin.

Un principiu fundamental în lucrul cu copiii cu dizabilități este cel al abordării globale şi individualizate. Acest criteriu presupune identificarea, valorificarea şi stimularea capacităților cognitive, psihomotorii, afectiv-relaționale şi sociale ale unui copil cu CES, aflat în grupul extins de beneficiari. Anume de acest principiu ne ghidăm în structurarea programului menționat *supra.*

Lucrul cadrelor didactice a presupus multă flexibilitate educativă, adică adaptarea programului la cerințele şi posibilitățile copiilor cu nesecități speciale. La început, echipa organizatorică s-a concentrat asupra elaborării strategiilor instructive specifice. Apoi, ne-am propus să încercăm implicarea copiilor în aceleași activități, doar că fiind simplificate și adaptate la specificul beneficiarului cu CES, decizie care a avut succes.

Copiii au devenit mult mai interesați de program, iar frecvența lor constantă ne demonstrează acest fapt.

Imagine 6. *Imagini din cadrul activităților extrașcolare incluzive*

În procesul de lucru, cea mai bună sursă pentru înțelegerea copiilor o reprezintă familiile acestora. Evident că incluziunea copiilor și implicarea lor în activități educaționale și de socializare nu sunt posibile fără sprijinul părinților. Relația de parteneriat între părinți și instituție presupune informarea părinților cu privire la programul cercului, la conținuturile și metodele didactice, la ședințele informative cu aceștia și participarea lor la diverse activități: concursuri, excursii, serbări etc.

În consecință, Centrul *ARTICO* organizează, prin diverse forme, colaborarea dintre instituție și părinți, pentru informarea, susținerea și implicarea acestora. Pe pagina CRCT *ARTICO* www.artico.md, este rubrica Cabinetul psihologului cu

diferite informații necesare pentru părinți, precum atelierele: „Comunicarea eficientă în familie – 5 pași simpli, pentru a menține relații sincere și armonioase”; „Disciplina pozitivă – descoperă și aplică metoda 4d *Dragoste *Disponibilitate *Direcție *Dozaj”; „Știu să-mi ascult copilul!” etc. În acestea și în alte ateliere, au avut loc discuții utile în recomandări și sfaturi practice.

Este important să învăţăm a lucra cu aceşti copii, deoarece ei posedă multe talente ascunse, potenţial valoros, ce trebuie valorificat şi au multe de oferit.

Referințe bibliografice:

1. Gherguț Alois. *Psihopedagogia persoanelor cu cerințe speciale. Iaşi:* Editura Polirom, 2001.
2. Gherguț Alois. *Educația incluzivă și pedagogia diversității. Iași:* Editura Polirom, 2016.
3. Малофеев Н. Н. *Особый ребёнок – вчера, сегодня, завтра. (Образование и психолого -педагогическая помощь детям с ограниченными возможностями здоровья в XXI веке*). Москва: ГНУ «Ин-т коррекционной педагогики», 2007.
3. Oprea Crenguța. *Strategii didactice interactive – repere teoretice și practice,* București: Editura Didactică și Pedagogică, 2006.
4. Vrășmaș Traian. *Învăţământul integrat şi/sau incluziv,* București: Aramis, 2001.